

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมุติฐานการวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. วิธีดำเนินการ
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผล
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ

สมมุติฐานการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก

2. สถานภาพตำแหน่งและขนาดโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ ต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 98 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนขนาดใหญ่ กลุ่มละ 28 คน รวม 84 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดกลาง กลุ่มละ 36 คน รวม 108 คน และผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มละ 28 คน รวม 84 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 276 คน โดยใช้การสุ่มตามตารางการสุ่มตัวอย่างของ เกรจซีและมอร์แกน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งสามารถสรุปเป็นขั้นตอนกระบวนการในการวิจัยเป็นลำดับ ได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พร้อมทั้งกำหนดหัวข้อการวิจัย

2. ศึกษาหลักการทฤษฎี ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย พร้อมทั้งกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย และขอบเขตของการวิจัย เสนอเค้าโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

3. จัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (แบบสอบถาม) ซึ่งอยู่ภายใต้การให้คำแนะนำและคำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ และหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการทดลองนำไปใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ถูกรวม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปและอภิปรายผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ ลิเคอร์ท (Likert) ชนิด 5 ตัวเลือก แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และขนาดของโรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้จัดแบบสอบถามด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน คือด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถิพุทธ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ โดยแบ่งระดับปฏิบัติสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	คะแนน หมายถึง ระดับปฏิบัติมากที่สุด
4	คะแนน หมายถึง ระดับปฏิบัติมาก
3	คะแนน หมายถึง ระดับปฏิบัติปานกลาง
2	คะแนน หมายถึง ระดับปฏิบัติน้อย
1	คะแนน หมายถึง ระดับปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 5 ด้าน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบ โครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวบรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

ที่ส่งผลต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโรงเรียนวิถิพุทธ ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 5 ด้าน โดยสามารถวิเคราะห์ และเรียงลำดับความถี่รายประเด็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

ควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรม และการพัฒนา ผู้เรียนตามแบบวิถิพุทธ คิดเป็นร้อยละ 24.52 ควรเพาะบ่มคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิตแบบวิถิพุทธและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 18.87 การบริหารจัดการกิจกรรมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธควรดำเนินไปบนพื้นฐานของการ มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.15 ครูและบุคลากร โรงเรียนในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธควรได้รับการเตรียมความพร้อม สร้างความตระหนัก และ ความเข้าใจในการเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ คิดเป็นร้อยละ 13.21 ควรจัดงบประมาณ และจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอว่าที่เป็นอยู่ คิดเป็นร้อยละ 10.38 ควรบูรณาการ วิถิพุทธเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา และในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 10.38 ควร เปิดโอกาสให้บ้าน (ชุมชน) วัดเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 6.60 ควรเสริมแรงบวก แก่โรงเรียนในโครงการ โดยการจัดให้มีการประกวดโรงเรียนวิถิพุทธในทุกระดับ คิดเป็นร้อยละ 1.89

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปรากฏว่า รายรวม มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปฏิบัติมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการวิจัยที่ระบุว่าโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ตามความเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโรงเรียนวิถิพุทธ มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปฏิบัติมาก

จากผลการวิจัยที่ปรากฏดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก ผลของการประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนวิถิพุทธทั้งในระดับชาติและระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้เตรียมความพร้อมการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธให้กับผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน ในสังกัดที่เข้าร่วมโครงการทุกขนาด อย่างทั่วถึง โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ

การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ส่งไปยังสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกขนาดและมีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้นโยบายและนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการประชุมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยในครั้งสุดท้ายได้มีการจัดการอบรมผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2549 เพื่อประเมินรับรองเป็นโรงเรียนแกนนำวิถีพุทธ มีโรงเรียนเสนอตัวเข้ารับการอบรมจำนวน 164 โรงเรียน (กลุ่มงานศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 : 2549) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยนำเอาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ ไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมให้โรงเรียนเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมที่สั่งมาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” ให้โอกาสเด็กได้อยู่ใกล้ชิดคนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งเรื่องนี้ สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ ได้กล่าวว่า “...การปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวกันว่า สอดคล้องกับรากฐาน สังคมไทย ยังไม่มีครั้งใดที่จะตรงเหมือนครั้งนี้ที่ว่ายึดหลักไตรสิกขาเป็นหลักของโรงเรียนวิถีพุทธ กล่าวได้ว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่ ขอให้มั่นใจว่าเป็นหนทางที่ถูกต้องแล้ว ช่วยดำเนินการไปให้ถึงที่สุด สุดกำลังของตนเอง...” และพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า “...โรงเรียนวิถีพุทธจะเดินหน้าต่อไปอย่างมีพลังในการที่จะสร้างสรรค์อนาคตของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกทั้งหมด ให้เป็นวิถีแห่งสันติสุขที่ยั่งยืนสืบไป..” (2546: <http://ino.bed.go.th/work21.html>)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปฏิบัติมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับระดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการตามลำดับ โดยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ด้านการบริหารจัดการโดยรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การส่งเสริมให้เกิดสามัคคีธรรมในหมู่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต และการปลูกฝังศรัทธาสร้างเสริมปัญญาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาได้จัดเตรียมความพร้อมให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียน เช่น จัดอบรมใหญ่ประจำปี จัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาส

วันสำคัญ จัดศึกษาคุณงาม ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ลด ละ เลิกจากอบายมุข ถือศีล 5 เป็นนิจ มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงาม เป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ซึ่ง สำเร็จ เฉลิมเผ่า (2527 : 12-19 ; อ้างถึงในอรุณศรี เหลืองไทยงาม 2533 : 96) กล่าวว่าโรงเรียนมีภาระหน้าที่อย่างสำคัญ โดยตรงต่อการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของชาติ การเรียนการสอนจะได้ผลอย่างแท้จริงหรือไม่จึงมีส่วนจากการจัดการบริหาร โรงเรียนอย่างมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่แน่นอนที่จะเกื้อกูลการเรียน การสอนและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างถาวร ทั้งนี้เพราะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เป็นความยากลำบากที่จะกระทำโดยการสอนเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารที่เห็นการณ์ไกลและเข้าใจ กระบวนการต่อเนื่องเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยส่งเสริมเพื่อเสริมสร้างเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรมได้อย่างแท้จริง และครูต้องมีแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน กล่าวคือ การศึกษาต้องสามารถพัฒนาให้ผู้เรียน มีความประพฤติดี มีความรู้ และมีการดำรงชีวิต ที่เป็นสุข มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ดังนั้น ด้านความประพฤติควรนำเอาคุณธรรมจริยธรรม มาปลูกฝังให้กับเยาวชน โดยใช้ระบบ โรงเรียน มีทั้งที่สอนเป็นวิชาเฉพาะและมีแทรกอยู่ใน การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เท่าที่สถานการณ์และโอกาสจะเอื้ออำนวย ครูทุกคนในโรงเรียน จึงมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ คิตตี้ (Kelley, 1991 : 52-12 A) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม ของโรงเรียนเกี่ยวกับการรับรู้ และเข้าใจสภาพบรรยากาศของโรงเรียนในหมู่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งในหลายปัจจัย ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรม คือ การบริหาร กฎเกณฑ์ ที่มุงเน้น เป้าหมาย ของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การเปิดโอกาส ของทางโรงเรียน

1.2 สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาพสินธุ์ เขต 2 ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีพระพุทธรูปที่เด่นเป็นศูนย์รวมศรัทธา ของครู นักเรียนและบุคคลในชุมชนชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย มีความร่มรื่น มีต้นไม้ มี แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่ฟืน ไร่ล้มภาวะ ปลอดภัยและไม่มีมูมอับ ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้จัดให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียน อย่างมีความสุข คือ มุ่งเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย มีศูนย์ รวมศรัทธาของครู นักเรียน และบุคคลในชุมชน คือมีพระพุทธรูปที่เด่น เพื่อให้ให้นักเรียนได้เห็น

และระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีอาคารสถานที่เพียงพอต่อการใช้สอย มีสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยและครบครัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข ปลูกฝังคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน และความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 48 - 51) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุณศรี เหลืองไทยงาม (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริย-ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากคือ การจัดนิทรรศการทางพุทธศาสนา การจัดให้มีพระพุทธรูปในห้องเรียน การสนับสนุนนักเรียนมีความประพฤติดีเป็นผู้นำ

1.3 สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 2 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ครูมีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตร เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตน ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ รู้รอบ รู้ลึกและรู้แจ้งในที่สุด และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงและเกิดคุณค่ากับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรสถานศึกษาได้รับการสอดแทรก เพิ่มเติมพุทธธรรม ในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพิ่มเติมคุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระและการปฏิบัติจริง ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนมีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ “ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ” เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนและสังคม ดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสม ชำเรือง วุฒิจันทร์ (2524 : 98) ได้กล่าวว่าการเรียนการสอน ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกวิชา ทุกกรณี ครู อาจารย์ ผู้สอนทุกคนต้องตระหนักถึงปรัชญาของสถานศึกษาและสอดแทรกหรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในเวลาสอน เวลาเรียน ทุกวิชา ทุกโอกาส ในหลักสูตรการสอนเมื่อสอนเสร็จมิใช่จบสิ้นแค่นั้น การสอนคุณธรรมจริยธรรม เป็นกิจกรรมต่อเนื่องต้องสอนทุกเวลา ทุกโอกาส และทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งต้องสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่นๆและกลุ่มของตัวเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุณศรี เหลืองไทยงาม (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า การกำหนดนโยบายของโรงเรียนให้ครูอบรมความประพฤตินักเรียนก่อนเข้าเรียน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมขณะเรียน ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่และยกย่องชมเชยนักเรียนมีการปฏิบัติระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปราณี ไกรวัฒนานุสรณ์ (2539 : 74) ที่ได้ทำการวิจัย

เรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดราชบพิตร กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา เรียนรู้วิชาพุทธศาสนาจากโรงเรียนมากที่สุด และคิดว่าวิชาพุทธศาสนานำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ครูนำวิธีการใหม่ ๆ มาสอน

1.4 สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 2 ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ จัดกิจกรรมอบรมฝึกฝนให้นักเรียนมีความกตัญญู รู้คุณค่า ตอบแทนคุณ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบทอดพระพุทธศาสนา และจัดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลรักษาพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอนวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมที่ฝังแน่นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” (กระทรวงศึกษาธิการ . 2547 : 11) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ(กรมการศาสนา. 2543: 10-11) ได้กล่าวว่าการเรียนการสอน คุณธรรมจริยธรรมจะต้อง 1. ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และบูรณาการเข้าช่วยทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ 2. จัดรูปแบบชัดเจนไปในทิศทางเดียวกันสามารถวัดผลประเมินผลได้ 3. ควรจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกระดับและควรเน้นพัฒนาที่จิตเพราะคุณธรรมเกิดขึ้นที่ใจก่อน 4. หารูปแบบใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ 5. ต้องปรับเปลี่ยนจากการสออบคະแนนมาเป็นปฏิบัติ 6. จัดการประกวดผลงาน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในส่วนต่าง ๆ เผยแพร่ผลงานให้ปรากฏ สิ่งสำคัญที่สุดคือครู นักเรียนเอาใจใส่การเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม และผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความสนใจ ติดตามผลตลอดจนร่วมแก้ปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพรรณ เอกสุภาพันธ์ (2533 : 100-106) ได้ศึกษาผลการทดลองใช้ชุดเตรียมความพร้อมด้านจริยศึกษาระดับอนุบาล ในปี พ.ศ. 2532 ที่พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมในด้านคุณธรรมต่าง ๆ หลังการฝึกเตรียมความพร้อมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกือบทุกคุณธรรม จึงพอเป็นเหตุผลที่อ้างได้ว่าการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมน่าจะส่งผลต่อระดับการปฏิบัติกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ

1.5 สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาลสินธุ์ เขต 2 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา

เป็นรายชื่อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สถานศึกษา บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันตามประเพณี ครูและนักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน และส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธนั้นเป็นการดำเนินการที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย จึงจะประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน และวัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คิตตี้ (Kelley, 1991 : 52-12 A) ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม ของโรงเรียนเกี่ยวกับการรับรู้ และเข้าใจสภาพบรรยากาศของโรงเรียนในหมู่นักเรียนกลุ่มเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า หนึ่งในหลายปัจจัย ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรม คือ การบริหาร กฎเกณฑ์ ที่มงาน เป้าหมายของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ดังนั้น จึงพอเป็นเหตุผลที่อ้างได้ว่า บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างองค์กร น่าจะส่งผลกระทบต่อระดับการปฏิบัติกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งมีสาระสำคัญของแนวปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นเรื่องของคุณธรรมของคน เช่นเดียวกับงานวิจัยดังกล่าวอ้าง

2. การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติของสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้รับผิดชอบโครงการและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานภาพตำแหน่ง ภาระงานและความรับผิดชอบในหน้าที่ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานหรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ความคิดเห็นแตกต่าง โดยในส่วนของผู้บริหารนั้น ต่างตระหนักถึงความสำคัญในฐานะเป็นผู้นำนโยบายและ กำหนดแนวทางการดำเนินงานมา ชี้แจงให้คณะครูตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบและร่วมกันปฏิบัติอย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่มอบหมายหรือหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ ประพันธ์ สุริหาร (2539:49 ; อ้างถึงใน พิทยา โยวะสุข. 2546 : 103) ได้กล่าวไว้ว่าถ้าผู้บริหารยึดมั่นและปฏิบัติในคุณธรรมของนักบริหารอย่างจริงจังและมีนโยบายชัดเจนย่อมทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่นและหน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้าพร้อมกับสามารถยกระดับฐานะของตนเองให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกัน ครูผู้รับผิดชอบโครงการซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องรับเอานโยบายและ แนวทางการดำเนินงานที่ผู้บริหารมอบให้ นำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผลสำเร็จตามที่รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้เมื่อผู้บริหารแสดงพฤติกรรมคุณธรรมและมีนโยบายที่แน่นอนชัดเจนก็ย่อมเกิดความพอใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยดี ส่วนประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นเป็นบุคลากรนอกสถานศึกษาที่มีหน้าที่ดูแล

ให้ความช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนรับทราบผลการดำเนินงานจากการรายงานของโรงเรียน ไม่ได้กำกับติดตาม นิเทศงานใกล้ชิดเหมือนผู้บริหารสถานศึกษา จากเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะส่งผลให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติของสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าความพร้อมของโรงเรียนแต่ละขนาดที่จะช่วยเสริมสร้างสภาพการบริหารงาน ความสามารถของผู้บริหาร และครูในการปฏิบัติงาน เช่น สภาพแวดล้อมของสังคมในท้องถิ่น จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียน งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น โรงเรียนมีขนาดต่างกันความพร้อมในบางส่วนอาจต่างกัน การรับนโยบายไปปฏิบัติแม้นโยบายจะกำหนดมาแต่ศักยภาพของโรงเรียนไม่พร้อมก็ทำให้การปฏิบัติตามนโยบายของแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียนต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนที่ส่งผลต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ระบุว่า สถานภาพตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะได้มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในสังกัดที่เข้าร่วมโครงการทุกขนาด อย่างทั่วถึง โดยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนและโรงเรียนทุกขนาดต่างยึดนโยบายและแนวดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธของกระทรวงศึกษาธิการมาเป็นแนวปฏิบัติ โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เป็นศูนย์ประสานงาน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวเดียวกัน

6. จากข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 นั้น ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและมีระดับความถี่สูงสุดคือเรื่องของการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม